

هدف کلی: ارزیابی تمدن جدید بر مبنای معیارهای تمدن متعالی اسلام

هدف های آموزشی

شناخت پیامدها و نتایج تمدن جدید در مهم ترین حوزه های زندگی فردی و اجتماعی
ارزیابی پیامدها و نتایج تمدن جدید با مراجعه به معیارهای تمدن متعالی اسلام
توانایی در تنظیم برنامه برای کمک به جامعه در جهت تقویت بنیان خانواده
توانایی در تنظیم برنامه برای حضور فعال در جامعه جهانی

مجتبی محمودی

دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه

سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۰

به کانال ما در تلگرام بپیوندید

t.me/mahmoudi_izeh

تمدن جدید و مسئولیت ما

درس دوم

در درس قبل گزارش کوتاهی از تمدن اسلامی داده شد و با مراجعه به معیارهایی که از قرآن و سیره آموخته بودیم، به ارزیابی این تمدن و کشف دلایل پیشرفت و سپس افول آن پرداختیم. در این درس، بر تمدن جدید مروری می‌کنیم تا این تمدن را با معیارهای الهی ارزیابی کنیم. با این ارزیابی می‌توانیم به نقاط قوت و ضعف این تمدن بیشتر پی ببریم و نحوه زندگی در آن را بهتر شناسایی کنیم و مسئولیت خود را در مواجهه با آن بدانیم.

نکته

اروپا تاکنون حداقل شاهد سه تمدن بزرگ بوده است که آخرین آن یا همان تمدن جدید، تقریباً تمامی جوامع جهان امروز را تحت تأثیر خود قرار داده است و آثار آن در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... به خوبی نمایان است. این تمدن، مانند هر تمدن دیگری، دارای نقاط قوت و ضعف است. آشنا شدن با این نقاط قوت و ضعف از دو جهت برای ما مطلوب است:

۱) اول آنکه ما مسلمانان مانند سایر ملت‌ها، با این تمدن ارتباط مستقیم داریم، بنابراین، هم تحت تأثیر آن قرار می‌گیریم و هم می‌توانیم بر آن اثر بگذاریم؛ هر قدر آگاهی و هوشیاری ما بیشتر باشد، قدرت تأثیرگذاری ما بیشتر خواهد بود.

دوم آنکه بررسی ضعف‌ها و قوت‌های این تمدن در عرصه‌های مختلف، این کمک را به ما می‌کند که در راستای احیای تمدن اسلامی، از نقاط قوت این تمدن بهره‌مند شویم و با عبرت گرفتن از ضعف‌ها و آسیب‌های آن، بتوانیم برنامه‌ریزی درست و کم‌اشتباهی را برای سامان‌دهی تمدن اسلامی داشته باشیم. در ابتدا برای آشنایی هرچه بیشتر با این تمدن لازم است تا با برخی علل و ریشه‌های شکل‌گیری آن آشنا شویم.

۲- تمدن دوم برای اروپایی که قرن‌ها گرفتار بت پرستی بود، چه نتایجی در پی داشت؟

سوال

زمینه‌های پیدایش تمدن جدید اروپا را نام ببرید؟
← کلیسا و تعالیم تحریف شده
← بهره‌گیری از تجربیات سایر تمدن‌ها
چگونه آغاز شد؟

سوال

۱- کلیسا و تعالیم تحریف شده
تمدن دوم اروپا که به تمدن دوره قرون وسطی مشهور است، با کنار گذاشتن اعتقادات باستانی و بت پرستی و روی آوردن به مسیحیت آغاز شد. این تمدن، برای اروپایی که قرن‌ها گرفتار بت پرستی بود، یک حرکت رو به جلو محسوب می‌شد. با ظهور این تمدن، مردم بت پرست اروپا به یک دین الهی معتقد شدند، بت‌ها و بتخانه‌ها از بین رفت، اتحاد در سرزمین اروپا حاکم شد، بناهای باشکوه مذهبی ساخته شد، کتاب‌هایی در اخلاق، معنویت و فرهنگ نگارش یافت و آثار هنری بزرگی پدید آمد.

نکته

اما از سوی دیگر، مبلغان مسیحی اعتقادات نادرستی را که از نظر خودشان اعتقادات رسمی مسیحیت بود، تبلیغ می‌کردند (آنان معتقد بودند که آدم در بهشت اولیه مرتکب گناه شده است و این گناه به فرزندان آدم نیز سرایت کرده و هر کسی با گناه اولیه به دنیا می‌آید. بنابراین هر کودکی پس از تولد باید

۳- چرا مبلغان مسیحی معتقد بودند که هر کودکی پس از تولد باید غسل تعمید داده شود؟

۱- تمدن اول قبل از میلاد حضرت مسیح علیه السلام، در قرن‌های ششم تا چهارم قبل از میلاد، در یونان باستان شکل گرفت و در روم باستان ادامه یافت.

تمدن دوم، در قرن چهارم میلادی با گسترش مسیحیت در اروپا و آغاز حاکمیت کلیسا بر زندگی سیاسی و اجتماعی مردم آغاز شد و تا قرن‌های پانزدهم و شانزدهم ادامه یافت.

تمدن سوم با افول قدرت کلیسا در همین قرن‌ها شروع شد و همچنان ادامه دارد.

۲- در قرن چهارم میلادی (۳۱۳ م)، دین مسیحیت، دین رسمی امپراتوری روم شد. دولت روم تقریباً سراسر اروپا را زیر سیطره خود داشت و گسترش مسیحیت، کمک بسیاری به اتحاد اروپاییان کرد.

نکته

۳ غسل ویژه‌ای (غسل تعمید) داده شود تا از آن گناه پاک گردد. همچنین اعتقاد داشتند که مسیح ﷺ نیز خود را به عنوان تاوان گناهان بشریت فدا کرد و به دار آویخته شد.^۱

۱) اعتراف به گناهان خود در حضور کشیش، آیین دیگری بود که توسط این مبلغین میان مسیحیان رواج یافت. برای این کار اتاق ویژه‌ای در کلیسا ساخته شد که محل اعتراف و توبه کردن بود. آنان معتقد بودند که با اعتراف گناهکار در برابر کشیش، توبه‌کننده آمرزیده می‌شود و عفو ابدی را به دست می‌آورد.^۲ عبادت و رازونیز با خدا نیز به روز معینی در هفته و در محل کلیسا و در حضور کشیشان اختصاص یافت.^۱

نکته مهم

این‌گونه آیین‌ها سبب سست شدن ارتباط شخصی و پیوسته انسان با خدا و واسطه قرار گرفتن کشیشان میان خدا و بندگان او گردید. بسیاری از کشیشان در این دوره شروع به فروختن بهشت کردند و در عوض بخشش گناه، پول‌های کلان به دست آوردند.

آیین دیگر، ازدواج مسیحی بود^۲ (آنان معتقد بودند که پس از ازدواج، امکان جدایی زن و شوهر نیست و پیوندشان باید ابدی باشد.^۳ زن حق مالکیت ندارد و باید نام خانوادگی وی به نام خانوادگی شوهر تغییر یابد. کشیش‌ها حق ازدواج نداشتند و تا آخر عمر باید مجرد می‌مانند. آنان ازدواج را امری

دنیایی و پست تلقی می‌کردند.)^۲ ۲- عقیده مبلغان مسیحی درباره آیین ازدواج مسیحی را بنویسید؟

۳) پذیرش عقاید رهبران کلیسا درباره هر موضوعی، حتی موضوعات علمی، ضروری بود و مخالفت با آن کفر تلقی می‌شد. به عقل و عقلانیت کمتر توجه می‌شد و این اعتقاد وجود داشت که تعقل با ایمان سازگاری ندارد و سبب تزلزل ایمان می‌شود.^۴ از آنجا که رهبران کلیسا نظریات دانشمندان گذشته درباره زمین، خورشید، ستارگان و مانند آن را پذیرفته بودند، مخالفت با آن نظریات را مخالفت با دین

مسیح می‌پنداشتند و مانع نشر نظریات جدید می‌شدند.^۵ ۳- عقیده رهبران کلیسا درباره موضوعات علمی چگونه بود؟ توضیح دهید

۱- آیین کاتولیک، جورج پترانتل، ص ۱۰۷. (می‌دانیم که قرآن کریم کشته شدن حضرت مسیح ﷺ را مردود می‌شمارد و اعلام می‌فرماید که: او را نکشتند و به دار نیاویختند، بلکه آنان به اشتباه افتادند - سورة نساء، آیه ۱۵۷. این مطلبی است که یکی از حواریون مسیح ﷺ، یعنی «برنابا» نیز به آن آگاهی داشت و بسیار کوشید که مانع این برداشت اشتباه شود. رجوع کنید به مقدمه کتاب انجیل برنابا.)

۲- همان، ص ۱۲۸.

۳- همان، ص ۱۴۳.

۴- عقل و اعتقاد دینی، مایکل پترسون و سایر نویسندگان، ص ۷۰.

۵- وقتی کبرنیک (۱۵۴۳-۱۴۷۳ میلادی)، ستاره‌شناس لهستانی، تصویر جدیدی از منظومه شمسی ارائه نمود و اعلام کرد زمین به دور خورشید می‌چرخد، با مخالفت کلیسا مواجه شد، زیرا کلیسا عقیده بطلمیوس را درباره زمین مرکزی پذیرفته بود و آن را مقدس می‌شمرد. حتی لوتر (۱۵۴۶-۱۴۸۴ میلادی)، کشیش اصلاح‌طلب آلمانی گفت: «مردم گوش به سخنان ستاره‌شناس تازه‌کاری داده‌اند که می‌خواهد ثابت کند زمین در گردش است، نه آسمان‌ها یا فلک و خورشید و ماه... این دیوانه قصد دارد به کلی، طرح و اساس نجوم را وارونه سازد.» (تاریخ تمدن، ویل دورانت، چاپ اقبال، ج ۲۰، ص ۳۹۶).

خواندن کتاب کبرنیک بارها توسط هیئت داران وابسته به کلیسا ممنوع اعلام شد. بعدها نیز که گالیله و کپلر به تأیید همین نظر پرداختند، توسط کلیسا محکوم شدند و برای نجات جان خود از مجازات اعدام مجبور به پس گرفتن نظر خود گردیدند.

این آیین‌ها و اعتقادات و آداب و رسوم ساختهٔ کلیسا به تدریج اروپا را با فساد، عقب‌ماندگی و مشکلات دیگر دست به گریبان کرد. برخی از رهبران روشنفکر کلیسا و بسیاری از دانشمندان به دنبال چاره برآمدند و برای رسیدن به راه حل مناسب به مطالعه و تحقیق دست زدند.

کدام تمدن متولد شد؟
توضیح دهید

۲- بهره‌گیری از تجربیات سایر تمدن‌ها

حدود قرن هفتم میلادی و در اواسط قرون وسطی، در همسایگی سرزمین اروپا، تمدن اسلامی متولد شد و طی دو تا سه قرن به مرحلهٔ شکوفایی رسید و بر محیط‌های پیرامون خود پرتو افکند. وقتی اندیشمندان و دلسوزان اروپایی آشنایی اندکی با تمدن مسلمانان پیدا کردند، با شور و شوق فراوان برای تحول در جامعهٔ خود از ثمرات تمدن اسلامی بهره‌برداری نمودند. کتاب‌های دانشمندان مسلمان به سرعت ترجمه شد، علاقه به پژوهش و آزمایش و تجربه افزایش یافت، نقد رهبران کلیسا شروع شد، حقوق و قانون مورد توجه واقع گردید و خردورزی در دستور کار قرار گرفت. ۱

سوال

مونتگمری وات، ۱، اسلام‌شناس انگلیسی در خصوص تأثیرپذیری تمدن جدید از تمدن اسلامی می‌گوید: «علم و فلسفه در اروپا بدون کمک گرفتن از فرهنگ اسلام توسعه نمی‌یافت؛... اسلام نه تنها در تولیدات مادی و اختراعات اروپا شریک است، بلکه اروپا را واداشت تا تصویر جدیدی از خود داشته باشد. اما از آنجا که اروپا در حال حاضر علیه اسلام عکس‌العمل نشان می‌دهد، تأثیر مسلمانان [بر تمدن غرب] را بی‌اهمیت جلوه می‌دهد. وظیفه مهم ما اروپاییان این است که این اشتباه را اصلاح کنیم و به مدیون بودن عمیق خودمان به جهان اسلام اعتراف کنیم.» ۲

ویل دورانت نیز بسیاری از هنرها و فنون برجستهٔ اروپایی همچون معماری، اسلحه‌سازی و ... را مدیون صنعتگران مسلمان می‌داند. ۳

آثار و پیامدهای مثبت و منفی تمدن جدید

برای دآوری صحیح و منصفانه در خصوص تمدن جدید ضروری است با برخی آثار این تمدن در حوزه‌های مختلف آشنا شویم:

رشد سریع علم

الف) حوزه علم

■ آثار مثبت تمدن جدید اروپا در حوزه علم را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟
۱- رشد سریع علم: (تولید علم در قرون اخیر جهشی فوق‌العاده داشته است؛ به طوری که توضیح مورد ۱

سوال

۱- Montgomery Watt.

۲- تأثیر اسلام بر اروپای قرون وسطی، مونتگمری وات، صص ۸۱ و ۱۴۳.

۳- تاریخ تمدن، ویل دورانت، ج ۴، ص ۳۲۲.

دوران جدید را می توان دوران علم نامید. اختراع صنعت چاپ، کشف الکتریسیته، ساخت ماشین، اختراع وسایل ارتباطی مانند: تلفن، رادیو، تلویزیون و ماهواره، راه اندازی شبکه های اینترنت،

توضیح مورد ۱

توضیح مورد ۲

۲- توانایی بهره مندی بیشتر از طبیعت (علم و تکنولوژی سبب شد که آدمی بتواند در طبیعت

تصرف فوق العاده کند و تغییراتی را در آن به وجود آورد. نفت را از اعماق زمین بیرون بکشد، معادن را استخراج کند، کوه ها را برای ساختن تونل بشکافد، با سدهای بزرگ آب ها را مهار نماید و قدرت

و توانایی خود را به رخ طبیعت بکشد.) توضیح مورد ۲

سوال ← آثار منفی تمدن جدید اروپا در حوزه علم را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟

۱- مصرف زدگی (از زمانی که ماشین آلات صنعتی ساخته شد، تولید انبوه نیز آغاز گردید.

تولید فراوان گرچه در ابتدا نیازهای طبیعی مردم را رفع می کرد، اما در بسیاری از موارد بیش از نیاز طبیعی بازار بود. به همین جهت کارخانه داران با استفاده از جاذبه تبلیغات در مردم، نیازهای کاذب به

وجود آوردند تا آنان را به تنوع طلبی بکشانند و مصرف گرایی را به گونه ای سرسام آور افزایش دهند تا خودشان به سود بیشتری برسند.) جدی ترین آسیب این رویه (تغییر الگوی زندگی و دل مشغولی دائمی

مردم به کالاهای گوناگونی است که همه روزه وارد بازار می گردد و اذهان و افکار را به خود مشغول می کند و در نتیجه، انسان را از اساسی ترین نیاز خود، یعنی پرورش و تکامل بُعد معنوی و متعالی

خوش، غافل می سازد.) ۲- چرا از توجه به بُعد معنوی و فطرت الهی در تمدن جدید اروپا نیست؟

۲ (این نتیجه دیدگاه غالب و حاکم در تمدن جدید است که انسان را صرفاً یک موجود زنده طبیعی مانند دیگر موجودات، ولی پیچیده تر، می داند که همچون سایر موجودات صرفاً نیازهای مادی و طبیعی

دارد.) از همین جهت است که از توجه به بُعد معنوی و فطرت الهی در این تمدن خبری نیست. توضیح مورد ۲

۲- نابودی طبیعت (افزایش توان علمی بشر و دستیابی وی به ابزارهای نوین، توانایی وی برای بهره برداری از منابع طبیعی را به سرعت افزایش داد و به تخریب ساختار طبیعی محیط زیست انجامید.

منابع معدنی که نتیجه میلیون ها سال فعالیت موجودات بوده، رو به پایان گذاشته، محیط دریاها و اقیانوس ها آلوده شده، تعادل ترکیبی گازهای جوّی بر هم خورده، بسیاری از جنگل ها از بین رفته و

ده ها بحران زیست محیطی برای انسان به وجود آمده است.) توضیح مورد ۲

۳- علم زدگی (از حدود قرن هجدهم میلادی به علت پیشرفت های گسترده در علم، این احساس پدید آمد که علم تجربی تنها رمز سعادت ملت هاست و جامعه ای که این راه را بیاماید، کلید خوشبختی را به دست آورده است. اما اکنون با گذشت چند قرن و شکست های بی درپی جوامع غربی در عرصه

اخلاق و ظهور بحران‌های اخلاقی در این جوامع، بسیاری دریافتند که علم تجربی نمی‌تواند پاسخگوی همه نیازهای آنان باشد و نمی‌توان سعادت را تنها در این علم جست‌وجو کرد. این نیاز انسان غربی به معنویت باعث شد برخی افراد و گروه‌ها با هدف کسب مقام و شهرت، مکاتب و فرقه‌هایی را به نام مکاتب عرفانی و معنوی ایجاد کنند که اگرچه در ظاهر ادعای پاسخ به نیازهای معنوی بشر را دارند اما به دلیل آنکه برآمده از آموزه‌های وحیانی نیستند، نتیجه‌ای جز سردرگمی برای بشر تشنه امروز نداشته‌اند.

۱- نیاز انسان غربی به معنویت چه نتایجی به دنبال داشت؟

دانش تکمیلی

برای آشنایی با برخی از این مکاتب و فرقه‌ها که امروزه به نام «عرفان‌های نوظهور» شناخته می‌شوند، به سایت گروه درسی قرآن و معارف به آدرس <http://quran-dept.talif.sch.ir> بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری

حضور مؤثر و فعال در جامعه جهانی

۱- برای اینکه بتوانیم تمدن اسلامی را احیا کنیم چه اقداماتی باید انجام دهیم؟

ترسیم چهره عقلانی و منطقی دین اسلام

مسئولیت ما در این حوزه

نکته

گفتیم آشنایی با آثار مثبت و منفی تمدن جدید، می‌تواند ما را در احیای تمدن اسلامی یاری رساند. شاید در نگاهی ابتدایی، این هدف بزرگ، یعنی احیای تمدن اسلامی، در مقایسه با توان و امکانات موجود، یک بلندپروازی به نظر برسد و رسیدن به آن دور از دسترس تلقی شود؛ اما این یک دریافت سطحی از توانمندی ذاتی انسان و قدرت جوانان و ناشی از عدم آشنایی با آموزه‌های بیدارکننده اسلام می‌باشد. البته می‌دانیم که دستیابی به این هدف بزرگ، نیازمند برنامه‌ای است که ما را به آن سطح لازم از توانمندی برساند و قدرت لازم را برای ایفای نقش در جهان کنونی به ما ببخشد. با توجه به اهمیت این اقدام بزرگ، برنامه‌هایی را پیشنهاد می‌کنیم. این برنامه‌ها را بررسی کنید و تا

آنجا که در توان دارید برای عمل کردن به آنها بکوشید. ۱- پیشرفت علمی یک جامعه چه نتایجی در پی دارد؟

۱- تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری: پیشرفت علمی

پایه‌های استقلال یک ملت را تقویت می‌کند و مانع تسلط بیگانگان می‌شود.

مقام معظم رهبری در این باره این‌گونه تذکر می‌دهند: «باید علم را که مایه اقتدار ملی است همه جدی بگیرند و دنبال کنند. کشوری که مردم آن از علم بی‌بهره باشند هرگز به حقوق خود دست نخواهد یافت. نمی‌شود علم را از

دیگران گدایی کرد. علم درون جوش و درون زاست. باید استعداد‌های یک ملت به کار افتد تا یک ملت

به معنای حقیقی کلمه، عالم بشود^۱».

بیشرفت‌های اخیر دانشمندان جوان کشور ما در رشته‌های مختلف علمی، مانند پزشکی و سلول‌های بنیادی، فناوری نانو و هسته‌ای، صنایع نفت، پتروشیمی و سدسازی قدم‌های اولیه‌ای است که باید با همت بلندتر و عزم قوی‌تر ادامه یابد و همه عرصه‌های دانش را بپیماید.

۲- حضور مؤثر و فعال در جامعه جهانی: جوامع غربی به دلیل آنکه خوشبختی را تنها در ابزارهای مادی می‌جستند و در این مسیر شکست خورده‌اند، به شدت به دنبال راه و مکتبی هستند که نجات‌بخش آنان باشد. (پیام اسلام، پیامی مطابق با فطرت انسان‌هاست. هر انسان روشن‌ضمیری که جویای حقیقت باشد، وقتی دعوت قرآن را به عقلانیت، عدالت، دوری از ستمگری و ستم‌پذیری، پاکدامنی، معنویت و تقوا می‌شنود، به‌طور طبیعی جذب آن می‌شود.) هر حقیقت‌جویی، وقتی در میان هزاران کتاب، مقاله، فیلم و انواع تبلیغات که علیه پیامبر اکرم ﷺ کرده‌اند، به سیمای واقعی آن حضرت می‌رسد او را به بزرگی روح می‌ستاید. بنابراین، لازم است ما این پیام‌رهای بخش را با همان شیوه‌هایی که رسول خدا به دیگران رساند در جهان تبلیغ کنیم و به دیگران برسانیم.^۲

۳- ترسیم چهره عقلانی و منطقی دین/اسلام (میان یک پیام و روش تبلیغ آن باید تناسب منطقی و معقول برقرار باشد. حق را نمی‌توان با روش‌های نادرست به دیگران رساند. دین اسلام یک دین منطقی و استدلالی است و هر آموزه و حکم آن براساس حکمت الهی تنظیم شده است.) چنین دینی را نمی‌توان با تعصب‌های جاهلانه یا با روش‌های فریب‌کارانه تبلیغ کرد و نظر مردم را به سوی آن جلب نمود.

۲- چرا نمی‌توان دین اسلام را با تعصب‌های جاهلانه یا با روش‌های فریب‌کارانه تبلیغ کرد؟

تدبیر در قرآن

أدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ

بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ

و جادلهم بالتي هي أحسن...^۳ و با آنان به شیوه‌ای که نیکوتر است، مجادله نما...

با تدبیر در آیه شریفه، روش‌های صحیح دعوت را استخراج کنید:

روش اول:	روش دوم:	روش سوم:
بهره‌مندی از حکمت و استدلال در هنگام دعوت	استفاده از موعظه حسنه و اندرز نیکو	استفاده از جدال احسن و بهتر هنگام بحث و مناظره

۱- سخنرانی در مراسم سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، خردادماه ۱۳۸۵.

۲- خداوند درباره روش تبلیغ رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «به لطف و رحمت الهی با آنان (مشرکان) نرمی پیشه کردی. و اگر تو درشت‌خوی سخت‌دلی بودی، بی‌شک از پیرامون تو پراکنده می‌شدند. پس از آنان درگذر و برای آنها آموزش بخواه و در کار با آنان مشورت کن و آنگاه که تصمیم‌گرفتی بر خدا توکل کن که خداوند اهل توکل را دوست دارد.» (سوره آل عمران، آیه ۱۵۹).

۳- سوره نحل، آیه ۱۲۵.

ب) حوزه عدل و قسط

سوال: آثار مثبت تمدن جدید اروپا در حوزه عدل و قسط را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟
توضیح مورد ۱

۱- توجه به قانون (پس از گذر از قرون وسطی و شکل گیری دوره جدید، توجه گسترده ای در کشورهای اروپایی به حقوق، قانون، ساختار حکومت و دولت پدید آمد که عموماً عکس العملی در برابر حاکمیت نامطلوب کلیسا در قرون وسطی بود) آگاهی به قانون و حقوق که ابتدا با ترجمه آثار اسلامی اتفاق افتاد، فوایدی برای تمدن جدید داشت. (مردم با حقوق خود در مقابل دولت ها و در رابطه با یکدیگر آشنا شدند و به تدوین قوانین حقوقی پرداختند و برای حفظ آنها سازمان هایی تأسیس کردند. حق کارگر، حق کودک، حق تعلیم و تربیت، حق داشتن شغل، حقوق متقابل زن و مرد و حق مردم در مقابل دولت به رسمیت شناخته شد.)
توضیح مورد ۲

۲- مشارکت مردم در تشکیل حکومت (حق تعیین سرنوشت و دخالت مردم در امور خود، گام مثبت دیگری بود که در تمدن جدید برداشته شد و باعث شد برخی حکومت های استبدادی و موروثی حاکم بر کشورهای اروپایی از صحنه خارج شوند)
توضیح مورد ۲

سوال: آثار منفی تمدن جدید اروپا در حوزه عدل و قسط را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟
توضیح مورد ۱

۱- ظهور ظلم فراگیر و پدیده استعمار: تولید انبوه کالا و نیاز به بازار کشورهای دیگر، احتیاج به منابع طبیعی دیگر کشورها و نیز روحیه فزون خواهی حاکمان غربی سبب شد که سرمایه داران و قدرتمندان غربی، کشورهای دیگر را، به خصوص در آسیا و آفریقا هدف قرار دهند و به بهانه استعمار (یعنی آباد کردن)، بسیاری از این کشورها را تصرف کنند و ذخایر گران قیمت آنها را، از آثار باستانی و کتاب های خطی گرفته تا جواهرات و منابع طبیعی و معدنی، به کشور خود ببرند و برای آن ملت ها فقر را بر جا گذارند.)
توضیح مورد ۱

دوره استعمار که دوره غارت علنی ثروت ملت ها بود و تا اواخر قرن بیستم ادامه داشت، یکی از سیاه ترین دوران های زندگی انسان روی کره زمین است. (در ابتدای همین دوره میلیون ها آفریقایی از این قاره ربوده شدند و به مالکیت اروپاییان و آمریکایی ها درآمدند و به عنوان برده در مزرعه ها، کارخانه ها و معادن به کارهای طاقت فرسا وادار شدند. تمدن جدید نشان داد که اگر حقوقی برای کودکان و زنان و مردان قائل است، منظورش فقط مردان و زنان و کودکانی هستند که از نژاد آنان باشند و گرنه زنان و مردان و کودکان سیاه یا سرخ پوست برای آنان هیچ اهمیتی ندارد.)
۲

۲- در دوره استعمار که دوره غارت علنی ثروت ملت ها بود، چه حوادثی اتفاق افتاد؟

۱- نویسنده سیاه پوست آمریکایی معاصر، آکس هیلی، در رمان معروف خود به نام «ریشه ها»، تاریخچه و نحوه زندگی بردگان در آمریکا را به خوبی حکایت کرده است. همچنین کتاب «کلیه عمو تام» رمانی است در خصوص ماجرای برده داری در آمریکا که توسط خانم هریت بیچر استو، نویسنده آمریکایی، در سال ۱۸۵۲ نگاشته شده است و به خوبی داستان غم انگیز برده داری در آمریکا را نشان می دهد. میلیون ها نسخه از این کتاب تاکنون در بسیاری از کشورها به فروش رفته است.

با بیداری ملت‌ها، مبارزه با استعمارگران نیز از اواخر قرن نوزدهم آغاز شد.^۱ سرانجام دولت‌های غربی مجبور شدند از استعمار علنی کشورها دست بردارند و حاکمان و نظامیان خود را از این کشورها خارج کنند، اما شیوه دیگری برای تسلط بر این کشورها در پیش گرفتند که «استعمار نو»^۲ نام گرفت. برخی محققان بر این باورند ثروتی که در دوره استعمار از کشورهای استعمارزده به کشورهای استعمارگر منتقل شد، آن قدر زیاد بود که پایه‌های اصلی قدرت اقتصادی غرب را به وجود آورد.

توضیح مورد ۲

۲- افزایش فاصله میان انسان‌های فقیر و غنی در جهان (شکل‌گیری نظام‌های سیاسی جدید، بر پایه قدرت سرمایه‌داران و نفع‌طلبی فزاینده آنان بود. صاحبان سرمایه و صنعت، منابع طبیعی اکثر نقاط جهان را به بهایی بسیار اندک خریدند و یا با قدرت نظامی خود تاراج کردند و کالاهای خود را با قیمت‌هایی بسیار سنگین به مردم همان سرزمین‌ها فروختند. بدین ترتیب، بخش کوچکی از جهان روزبه‌روز غنی‌تر شد ولی بخش اعظم آن در فقر و تنگدستی فرورفت) توضیح مورد ۲

۱- چرا همواره گروهی از اهل باطل هستند که نه تنها زیر بار حق نمی‌روند، بلکه سد راه حق جویی می‌شوند؟

مسئولیت ما در این حوزه

۱- مبارزه با ستمگران و تقویت فرهنگ جهاد و شهادت و صبر: یکی از رسالت‌های اصلی انبیا، مبارزه با ظلم و برقراری عدل و گسترش حق و حقیقت بوده است. هر چند که بسیاری از مردم با شنیدن سخن حق دلشان نرم می‌شود و مجذوب حقیقت و عدالت می‌شوند، اما باید هوشیار باشیم که همواره گروهی از اهل باطل هستند که نه تنها زیر بار حق نمی‌روند، بلکه سد راه حق جویی می‌شوند، زیرا گسترش عدالت منافع آنها را تهدید می‌کند. این گروه‌ها تا همه را تابع خود نکنند و بوغ اسارت بر گردن دیگران نیفکنند، آرام نمی‌گیرند.^۱

امام خمینی علیه السلام می‌فرماید:

«نکته مهمی که همه ما باید به آن توجه کنیم و آن را اصل و اساس سیاست خود با بیگانگان قرار دهیم، این است که دشمنان ما و جهان‌خواران تا کی و تا کجا ما را تحمل می‌کنند و تا چه مرزی استقلال و آزادی ما را قبول دارند. به یقین، آنان مرزی جز عدول از همه هویت‌ها و ارزش‌های معنوی و الهی مان نمی‌شناسند. به گفته قرآن کریم [دشمنان] هرگز دست از مقاتله و ستیز با شما بر نمی‌دارند مگر

۱- این مبارزات که گاه چندین دهه به طول می‌انجامید، قربانیان زیادی داشت؛ مثلاً کشور الجزایر که تمام جمعیت آن به هجده میلیون نفر می‌رسید، برای بیرون راندن فرانسه از کشور خود، حدود یک میلیون نفر قربانی داد.

۲- در این شیوه جدید، کشور استعمارگر با استفاده از قدرت نظامی، جاسوسی، تبلیغاتی و فرهنگی خود، افراد وابسته به خود را در کشورها به قدرت می‌رساند و به صورت‌های گوناگون از آنها حمایت می‌کند. آن افراد وابسته نیز اهداف سیاسی و اقتصادی آن کشور را به اجرا درمی‌آورند. این نوع از استعمار هم‌اکنون در بسیاری از کشورها ادامه دارد.

۱- آیا دعوت به حق و عدالت را باید منحصر به صحبت و شعار کنیم، توضیح دهید؟ خیر

اینکه شما را از دینتان برگردانند.^۱ ما چه بخواهیم و چه نخواهیم صهیونیست‌ها، آمریکا و شوروی در تعقیب ما خواهند بود تا هویت دینی و شرافت مکتبی‌مان را لکه‌دار نمایند.»^۲

بدین ترتیب، اگر واقع‌بینانه نگاه کنیم، درمی‌یابیم که دعوت به حق و عدالت را نباید منحصر به صحبت و شعار کنیم^۱ بلکه برای تحقق سخن حق باید برنامه‌ریزی کرد، قیام نمود و شرایطی فراهم کرد تا موانع حق و حق‌پرستی از جامعه خود و جهان زدوده شود؛ این مهم میسر نمی‌شود مگر با تلاش و پشتکار، جهاد و آمادگی برای شهادت در راه خدا و تحمل همه سختی‌های این راه که همان راه حق و حقیقت است.^۱

۲- مهم‌ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان چیست؟

۲- استحکام بخشیدن به نظام اسلامی (استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور) مهم‌ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است. یک کشور ضعیف، به‌طور طبیعی منزوی می‌شود و همراه و همدلی در دنیا نمی‌یابد.^۳ استحکام پایه‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش فقر، توسعه عدالت در همه ابعاد، تقویت اتحاد ملی، انسجام اسلامی و مشارکت عمومی و عمل به وظیفه مقدس امر به معروف و نهی از منکر^۳ از مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است.

۴- تمدن جدید اروپا چگونه بیشترین آسیب‌ها را به نهاد خانواده وارد کرده است؟

۳- مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی را نام ببرید؟

ج) حوزه خانواده

۴ (تمدن جدید با نگاه مادی به انسان به‌ویژه در حوزه روابط زن و مرد) بیشترین آسیب‌ها را به نهاد خانواده وارد کرده است؛ برخی از آسیب‌ها عبارت‌اند از: توضیح مورد 1

۱- فروپاشی نهاد خانواده: (در غرب قدیم، مانند همه سرزمین‌های دیگر، علاوه بر خانواده هسته‌ای که مرکب از پدر، مادر و فرزندان است، خانواده گسترده هم، که شامل اقوام و خویشان می‌شد، نمود فراوان داشت. اما در خلال دو نسل گذشته نه تنها خانواده گسترده متلاشی شد، خانواده هسته‌ای نیز، به تدریج از هم گسیخته گردید.) بر این پدیده‌ها باید این واقعیت را نیز افزود که امروزه شمار فزاینده‌ای از کودکان در غرب، در خانواده‌ها یا خانه‌هایی بزرگ می‌شوند که پدر یا مادر در آن حاضر نیست و آن یکی هم که حاضر است چون نمی‌تواند یک تنه وظیفه پدر و مادر را توأمان ایفا کند غالباً از زیر بار مسئولیتی که پدرها و مادرها در خانواده‌های اصیل برای انتقال دادن ارزش‌های اخلاقی به جوانان برعهده داشته‌اند شانه خالی می‌کند. همین امر باعث شده است که فقط در کشور انگلیس ۹ میلیون نفر تنها زندگی کنند، به‌گونه‌ای که دولت این کشور ناچار شده وزارت خانه‌ای به نام وزارت تنهایی ایجاد کند.^۳

توضیح مورد 1

فروپاشی نهاد خانواده

بی بند و باری جنسی

استفاده ابزاری از زنان

۱- ر.ک: سوره بقره، آیه ۲۱۷. ۱- آسیب‌های تمدن جدید اروپا در حوزه خانواده

۲- صحیفه امام علیه السلام، ج ۲۰، ص ۲۳۷. را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟

۳- هفته‌نامه گاردین، ۲۳ ژانویه ۲۰۱۸.

توضیح مورد 2

۲- بی بند و باری جنسی: امروزه بی بندوباری جنسی آن چنان در غرب رواج یافته است که بسیاری از مردم به این نتیجه رسیده اند که توان اصلاح و مبارزه با آن را ندارند.^۱ از این رو، به ناچار در بی آن برآمده اند که ضوابط و معیارهای اخلاقی را تغییر دهند؛ به عنوان مثال، در میان غربیان جدید، دیگر هیچ گونه ضابطه و معیار مذهبی یا اخلاقی که منشأ الهی داشته باشد، معنا ندارد. (توضیح مورد 2)

۳- استفاده/بزاری/از زنان: (استفادهٔ آبرازی از زنان برای تبلیغ کالاهای سرمایه داران، تشویق آنان به پوشیدن لباس های نامناسب و تحریک کننده، عادی شدن روابط نامشروع میان زنان و مردان در برخی کشورها، و تجارت گستردهٔ زنان به عنوان کالای جنسی روی دیگر تمدن جدید است.) اگر لایهٔ ظاهری و سطحی موقعیت زن در دنیای امروز، که بسیار زیبا و خوش منظر آراسته شده، کنار رود و باطن آن آشکار گردد، خواهیم دید که سودآوری تجارت فحشا در حال ربودن گوی سبقت از تجارت مواد مخدر و اسلحه است.

اگر بُعد معنوی و الهی انسان دارای اهمیت و جایگاهی در تمدن جدید بود و اگر به زنان آن گونه که دین اسلام بها می دهد، بها و شخصیت داده می شد، حتماً وضع دیگری در تولید فیلم ها، رمان ها، و تصاویر تبلیغاتی حاکم می شد.

- 1- تحکیم بنیان خانواده چه نتایجی در پی دارد؟
- 2- سست شدن بنیان خانواده چه نتایجی در پی دارد؟

مسئولیت ما در این حوزه

تلاش در جهت تحکیم بنیان خانواده: خانواده کانون رشد فضیلت ها و محل تربیت نسل های توانمند و با همت است. تحکیم این بنیان (سبب رشد فضائل اخلاقی در جامعه، کاهش فساد و حضور انسان های با فضیلت و کارآمد می گردد) اگر بنیان خانواده سست شود (فساد گسترش می یابد و نسل هایی که از قوت و قدرت روحی کافی برخوردار نیستند مسئولیت های اجتماعی را بر عهده می گیرند).² وقتی حضرت ابراهیم و حضرت اسماعیل علیهم السلام پایه های خانهٔ کعبه را بالا بردند و بنای یک جامعهٔ توحیدی را گذاشتند، نه تنها برای خود دعا کردند بلکه از خداوند خواستند ذریه و نوادگانی به آنان عطا کند که ادامه دهندهٔ راه توحید و اسلام باشند.^۳

نکته

۱- در سرایشی به سوی گومورا، پروفیسور رابرت. اج. بورک، ترجمه الهه هاشمی حائری، انتشارات حکمت.

۲- تصویب قوانین حمایت از خانواده های تک سرپرست در سال ۱۹۶۰ در آمریکا (که بیشتر شامل خانواده ای می شود که زن در روابط نامشروع صاحب فرزند شده)، موجب شد که آمار فرزندان بدون پدر در خانواده های تک سرپرست از حدود پنج درصد در این سال به بیش از ۴۰ درصد در سال ۲۰۱۶ برسد: www.OECD.org/els/family/database.htm

۳- سوره بقره، آیه ۱۲۸ (رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَ آرِنَا مَنَاسِكَنَا وَ ثُبِّ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ).

انواع سوالات درس دهم دین و زندگی دوازدهم عمومی

تمدن جدید و مسئولیت ما

تعیین کنید کدام یک از عبارات زیر صحیح و کدام یک غلط است؟

- 1- هر قدر آگاهی و هوشیاری ما بیشتر باشد قدرت تأثیر گذاری ما بر تمدن غرب بیشتر خواهد بود **صحیح**
- 2- با ظهور تمدن جدید غرب، مردم بت پرست اروپا به یک دین غیر الهی معتقد شدند **غلط**
- 3- مسیحیان معتقد بودند که ادم در بهشت اولیه مرتکب گناه شد و این گناه به فرزندانش سرایت کرده است **صحیح**
- 4- تمدن جدید برای اروپایی ها که قرن ها گرفتار بت پرستی بود، یک حرکت رو به جلو محسوب می شود **صحیح**
- 5- در آئین مسیحیت، معتقد بودند پس از ازدواج امکان جدایی زن و شوهر وجود دارد و پیوند شان ابدی نیست **غلط**
- 6- از جمله آثار منفی حوزه علم، مصرف زدگی است **صحیح**
- 7- مشارکت مردم در تشکیل حکومت از جمله آثار مثبت حوزه قسط و عدل است **صحیح**
- 8- آثار مثبت علم به ترتیب توانایی بهره مندی بیشتر از طبیعت و رشد سریع علم است **غلط**
- 9- تحکیم بنیان خانواده سبب رشد فضایل اخلاقی در جامعه و کاهش فساد و جرم است **صحیح**
- 10- میان یک پیام و روش تبلیغ آن هیچ تناسبی وجود ندارد **غلط**

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید

- 1- مسیحیان اعتقاد داشتند که مسیح (ع) خود را به عنوان گناهان فدا کرد و به دار آویخته شد. **تاوان - بشریت**
- 2- مسیحیان معتقد بودند که پس از ازدواج، امکان زن و شوهر نیست و پیوند شان باید باشد **جدایی - ابدی**
- 3- مونتگمری وات می گوید: علم و فلسفه اروپا بدون کمک گرفتن از توسعه نمی یافت. **فرهنگ اسلام**
- 4- آسیب های حوزه خانواده، فروپاشی بی بندوباری جنسی و استفاده ابزاری از است. **نهاد خانواده - زنان**
- 5- از آثار مثبت حوزه عدل و قسط، توجه به قانون، مشارکت مردم در است. **تشکیل حکومت**
- 6- از آثار منفی حوزه علم در تمدن غرب، مصرف زدگی و نابودی طبیعت و است. **علم زدگی**
- 7- از جمله آثار منفی حوزه عدل و قسط ظهور فراگیر و پدیده است. **ظلم - استعمار**
- 8- جدی ترین آسیب مصرف گرایی، تغییر الگوی زندگی و دائمی مردم به کالاهای متنوع و گوناگون است. **دل مشغولی**
- 9- خانواده کانون رشد و و محل تربیت نسل های خلاق و توانمند و است. **فضیلت ها - پاکی ها**
- 10- دین اسلام یک دین و است و هر آموزه و حکم آن بر اساس حکمت الهی تنظیم شده است. **منطقی - استدلالی**

مجتبی محمودی، دبیر دین و زندگی شهرستان ایزه

لینک کانال تلگرام: t.me/mahmoudi_izeh